

ROND DE SCHUTSBOOM

PERIODIEKE UITGAVE
VAN DE HEEMKUNDEKRING
DE VYER HEERTGANGHEN
GOIRLE

**Unieke gelegenheid
voor
BRUILOFTEN
PARTIJEN
en alle
FAMILIEFEESTEN**

**CAFÉ-RESTAURANT
„DE LINDE”**

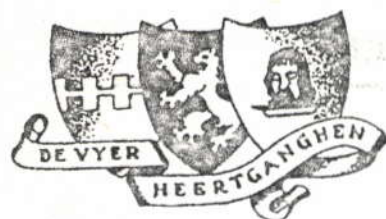
C. v. d. Brand

Ook voor een etentje met familie
of vrienden in „DE LINDE”

Gaarne vooraf even bellen.

GEZELLIG UIT – GOED VOOR U

Dorpsstraat 52, 5051 CL Goirle
Telefoon 013 - 34 13 66

ROND DE SCHUTSBOOM

Periodiek van de:

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
„DE VYER HEERTGANGHEN”
GOIRLE

secretariaat: R. Bunchestraat 2, 5051 KX GOIRLE. 013-342973
redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. 013-342182

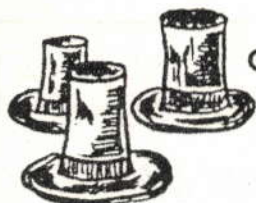
jaargang: 5

nummer: 1

april 1985

INHOUDSOPGAVE

* Onze vroede vaders van weleer:	blz.	2
Opnieuw de Hegte Heide - Ad Houtepen		
* Over toponiemen en andere snakerijen - C. Robben		4
* Stilstaan in de kruidentuin: 'Heilige' bomen -
T. Sas		8
* Kees Donker - beknopte weergave door Ad Houtepen		10
* Tussen Ley en die Gemeynackeren:
Wat zegt ons de naam 'Gemeente Goirle' -
J.C.J. Hoogendoorn		16
* 1940-1945: Een spion in Goirle - J.B. Santegoets		21
* Het geweergilde St. Mauritius - C. Hermans		23
* De Kempen en zijn volk - Willy van Rooy		25
* Goirle op de tijdbalk; van prehistorie tot per-
manente bewoning in vogelvlucht - J.C.J. Hoogendoorn		30
* Genealogie: Onze familienaam - J. Wijdemans		35

ONZE
VROEDE VADEREN
VAN WELEER —

OPNIEUW: DE REGTE HEIDE

In de gemeenteraadsvergadering van maandag 23 mei 1927 staat de stadsvuilkwestie* opnieuw op de agenda.

De voorzitter deelt mede dat reeds vroeger sprake geweest is van het verkopen of in erfpacht geven van gronden op de Regte Heide, om te bestemmen voor het opbrengen van stadsvuil en ze zodoende te cultiveren.

Spreker heeft over een en ander een conferentie gehouden met de burgemeester van Tilburg, die ook bereid is om het vraagstuk in overweging te nemen.

Staatsbosbeheer en de Nederlandse Heidemij zullen een advies uitbrengen. Aldus werd besloten.

COMMENTAAR VAN DE REDAKTIE VAN 'GOIRLESE TOESTANDEN'.
19 juli 1927, nr. 27.

Stadsvuil en bodemcultuur.

Het plan de heidegrond tot vruchtbare landouwen te maken, neemt in overleg met de burgemeester van Tilburg, zodanig vaste vormen aan, dat besloten is om aan Staatsbosbeheer en de Nederlandse Heidemij om advies te vragen.

Het gaat om ongeveer 150 ha. En zo zal dan over zes jaar, we zien het reeds voor ons geestesoog, de Regte Heide bezaaid zijn met boerderijen als lustwaranden en koetjes zullen grazen van de plek waar nu slechts taaie heiknoesten en een weelderige wildernis vormen.

In de vergadering van 26 augustus 1927 is een verzoek van

A. van Roessel binnengekomen, waarbij hij grond te koop vraagt op de Regte Heide langs de spoorlijn.

De voorzitter deelt mede dat het hier gaat om 4 ha heidegrond grenzend aan de percelen van v. Enschof, tegen f 400,-- per ha. Maar er zijn nog nader ingekomen verzoeken, die dezelfde grond willen kopen om hem te ontginnen.

Hij stelt voor om alle verzoeken aan te houden totdat de kwestie van het brengen van straatvuil op de Regte Heide in een nader stadium is getreden.

De adviezen van de Nederlandse Heidemij 'luiden zeer gunstig'. In ieder geval zou hij 'bezwaar hebben tegen verkoop van gemeentegronden'.

(Deze uitspraak is in tegenstelling tot het eerder in dit onderwerp* gestelde: 'Laat ze maar een bod doen. En wie het hoogste biedt, krijgt ze.'

Vergeet echter niet dat we inmiddels te doen hebben met een nieuwe voorzitter, de heer van Ginneken, die met ingang van 1 december 1926 tot burgemeester werd benoemd.-A.H.)

COMMENTAAR VAN DE REDAKTIE VAN 'GOIRLESE TOESTANDEN'.

16 november 1927, nr. 28.

Het is een oude gewoonte ten onzent, dat wanneer een inwoner gemeentegrond te koop vraagt, onmiddellijk drie, vier andere gemeentenaren er als de kippen bij zijn, om voor precies hetzelfde perceel geld te bieden.

Wat dat voor mentaliteit is, is ons niet duidelijk geworden. En wat deed de raad?

Zo'n beetje sjacheraar spelen. De mensen tegen elkaar op laten bieden met geld en faciliteiten enz. En als dat allemaal gebeurd was en de hele bevolking wist, wie er aan de vechtpartij deelnamen en met welke wapenen, dan volgde er veelal nog een ... publieke verkoop.

Hier dreigt het weer dezelfde kant uit te gaan of niet???

De burgemeester stelde nl. voor, om al die aanvragen van vriendelijke burens terzijde te leggen tot de zg. stadsvuilkwestie is opgelost. En daarenboven schijnt hij principieel bezwaren te hebben tegen verkoop van gemeentegronden.

Tot zover het commentaar.

Ad Houtepen.

* zie Rond de Schutsboom, jrg. 3 - nr. 2

'De Regte Heide een vuilnisbelt'

OVER TOPONIEMEN EN ANDERE SNAKERIJEN

In de tijd dat ik het op 'heem doen' nog had begrepen als een haan op de befaamde knoezelbos, was ik eens op bezoek bij landbouwer Oerlemans aan de Abcovenseweg. Het gesprek ging over akkernamen, oftewel 'toponiemen'. Dit is leerzaam, interessant, en voor een heembeoefenaar geen verloren tijd.

De kennis van de plaatselijke benaming van de grond (toponymie) en de taalkundige verklaringen daarvan (etymologie) kunnen dikwijls een nader inzicht geven in de vaak duistere geschiedenis van een dorp; duister omdat weinig of geen schriftelijke bronnen over de dorpsgeschiedenis beschikbaar zijn.

Vastlegging van die oude namen van de grond en vooral de localisering ervan is vandaag de dag bovendien van belang, omdat door dorpsuitbreidingen en ruilverkavelingen veel van de oude namen verloren dreigen te gaan of niet meer te localiseren zijn. Bij de bestudering van deze oude namen zijn meestal meerdere naamsverklaringen mogelijk.

Het is daarom zaak zulks in samenhang met oude historische gegevens te doen. Desondanks blijft het een terrein met voetangels en klemmen; maar wie niet waagt, die niet wint.

Dit laatste indachtig heb ik, en meerderen met mij, me in het verleden dikwijls op glad ijs gegeven en schotelden wij onze toehoorders zonder blikken of blozen de betekenis van een toponiem voor. Die de grootste duim had, kwam meestal met de interessantste verklaringen op de proppen.

Wij begroeten nogmaals landbouwer Oerlemans, die mij vertelde dat hij tegen Broekhoven aan, op de grens Tilburg-Goirle, een akker had liggen aan de 'Rabbekesdèèk'. Hij kon de oorsprong van deze naam niet verklaren; ook ik keek als een aap die in een bijbel bladert.

Wat bleek nu later! De straatnamencommissie van Tilburg had ter plekke een straatnamenbord geplaatst, waarop in alle eenvoud de naam 'Rabanusdijk' prijkte, in de veronderstelling dat deze oude weg ooit naar een of andere Rabanus was vernoemd! In mijn missaal, op de lijst van de heiligen van alle dagen, kwam ik geen Rabanus tegen. Waarschijnlijk heeft hij ook nooit bestaan. In het gunstigste geval werd hij dan herdacht op Allerheiligen. Het was duidelijk dat in de volksmond 'Rabanusdijk' was vervormd

Uit archiefgegevens blijkt dat in de 15e eeuw deze dijk er al was, maar dan te boek staat als 'Raboutschen dijck' en 'Ryboutschen dijck'.

Wat kan de betekenis van deze naam nu zijn?

Het Middelnederlandsch Woordenboek van Verdam geeft voor 'Ribouden', 'Rabouden' en 'Rabouwen' = landloperij, afpersen van aalmoezen, sjouwerman, allerlei soort geboeft, hoerenloper, schooier en wat dies meer zij.

Waarschijnlijk had dit volkje hier een onderkomen of kampement en maakte van daaruit de streek onveilig.

Nog een andere betekenis.

Het kan de naam zijn van een krijgswerktuig, een steenwerper, een grote boog waarmee werpschichten werden geslingerd. Zou deze naam de tijd overleefd hebben en verwijzen naar een versterking of een belegering van het kasteel op Broekhoven ...? Wie zal het zeggen.

Ik mag mij de gelukkige bezitter noemen van een kaart van het oude Hertogdom Brabant, getekend door Johannes Jansonius, ook genoemd Jan Janszoon Brouwer. Hij was een tijdgenoot en toevallig ook stadgenoot en buurman van Willem Janszoon Blaeu, een cartograaf uit Amsterdam, die grote bekendheid verwierf door zijn Kaartboeken en Atlassen.

Jansonius was een concurrent van Blaeu en had een grote kaartdrukkerij-uitgeverij te Amsterdam en filialen te Lyon, Genève en Stockholm. Hij voltooide een reeks atlasuitgaven en sloot die in 1658 af met de 10-delige Atlas Major, waaraan Gerard Mercator in 1595 was begonnen.

Enmaal de kaart in handen hebbende, zocht ik naarstig naar Goirle.

Daar ontdekte ik dat mijn veel geprezen Jansonius op de plaats waar Goirle thuis hoort abusievelijk 'Gierle' had gecalligrafeerd. Uchum ... het beste paard laat wel eens een steen vallen.

Deze ontgoocheling werd rijkelijk vergoed door de bedrukte achterkant van de kaart. U moet namelijk weten dat mijn kaart ooit ter illustratie een boekwerk van Jansonius sierde. De tekst op de achterkant bevat vele wetenswaardigheden. Het is een beknopte geschiedenis van het Hertogdom Brabant, waarin ook de naamsverklaring van Brabant voorkomt. De verzorger van de tekst had kennelijk veel plezier in de verschillende beweringen hoe Brabant aan zijn naam is gekomen.

Om het verhaal leesbaar te maken, zal ik mij bedienen van het A.B.N. en het u verkort weergeven.

De afkomst van de naam 'Brabant' is zeer duister en onzeker. Velen zeggen dat hij is afgeleid van 'Brennus', een beroemde legeraanvoerder die destijds de Romeinen veel tegenstand heeft geboden. Dit is te lezen bij verschillende schrijvers.

Anderen beweren dat Brabant een stad zou zijn geweest wier bewoners na de verwoesting der stad naar deze streken zijn gevlucht.

Weer anderen zeggen dat de naam Brabant is afgeleid van 'Salvius Brabon'. Hij was een Romeinse legeraanvoerder en diende onder Julius Caesar.

'Dese drierlij opinien zijn mijns bedenckens, al even verziert ende fabuleus, want de redenen ende ghetuygenissen daar sij op ghegront sijn, die hebben gantsch geen verve.'

Die de naam 'Brakelant' prefereren, die benaderen het dichtst de waarheid. Een groot gedeelte van dit landschap ligt inderdaad 'brake' en wordt niet bebouwd. Deze verklaring is echter wel wat ver gezocht en meer spitsvondig dan waar.

Daar zijn er ook die beweren dat de naam Brabant zou zijn afgeleid van Godevaart met den Baard, hertog van Brabant. Het zou dus 'Baardland' betekenen.

Pontus Heuterus die zegt dat de naam Brabant zou zijn afgeleid van 'Bratuspant' en Bratuspant was vroeger een stad die lag in Beauvois.

Deze stad is verwoest en de bewoners hebben hier een nieuwe woonplaats gevonden. Er bestaan enige oude oorkonden die dit bevestigen.

Later zijn er nog oudere stukken gevonden van ongeveer 600 na Christus en in deze stukken wordt Brabant 'Brackbantensis Pagus' genoemd.

Deze naam wordt voor het eerst genoemd naar aanleiding van een gebeurtenis die plaats vond in het jaar 633. Een oude kroniek, aanwezig in het Sint Baafsklooster te Gent, vermeldt dat de H. Livinius bij het stichten van een kapel in Brabant wordt vermoord.

De gouw Pagus Brackbantensis, evenals vele andere gouwen, zal waarschijnlijk zijn ontstaan bij de administratieve indelingen in de 6e eeuw.

H. van der Horts, een hedendaagse geschiedschrijver, verpandt zijn hart ook aan Brackbantensis Pagus.

Hij schrijft: 'Gedurende de Merovingische periode komt het reeds door de Romeinen ontworpen systeem der pagi of gouwen, tot werkelijke ontwikkeling. In deze tijd horen wij voor het eerst de naam Brabant gebruiken voor een gouw, de Pagus Brackbantensis; 'braak' in de betekenis van moeras, drassig en 'bant' in de betekenis van grensgebied.

Op mijn kaart staat ook: 'de Brabanders zijn van nature vrolijk ende blij geesting welcken aert sij tot in haren uystersten ouderdom behouden ... door de zuiverheid der lucht bereiken zij allen eenen hoogen ouderdom ... en daar houden wij het maar op.

Cees Robben.

bronvermelding:

- Gemeente Archief Oisterwijk R. 143 fol. 15v
- Gemeente Archief Tilburg Latijnse acte uit 1428
- Grote Winkler Prins deel 4 en deel 10
- De kaart van Brabant door Johannes Jansonius.

STILSTAAN

IN DE KRUIDENTUIN

'HEILIGE' BOMEN

Nu de kruiden bedekt is geweest met sneeuw en omringd door kale bomen, staat als een wachter de Jeneverbes.

Een Jeneverbes in de kruidentuin?

Veel bezoekers vroegen zich af waarom. Maar hij hoort erbij.

Van deze boom werden en worden zowel de bessen als de bast en de naalden gebruikt.

Eens was de Jeneverbes een van de heilige bomen. Bij de Germanen stond hij bij de offerplaats, waar de Druïde het vuur ontstak voor zijn goden.

Vroeger kende men de boomverering. Men bedenke dat eenvoudige planten al veel betekenden voor de mens met zijn vele goden, zoveel meer de bomen.

Ook de bijbel maakt menigmaal gewag van bomen. We zien het in het Paradijs, als de boom van goed en kwaad en van de levensboom.

In de Germaanse godsdienst spreekt men van een wereldse boom die de verbinding vormt met het heelal. Sommige van deze bomen uit de Germaanse cultuur hebben alle tijden en culturen overleefd en hebben nog een aparte plaats onder de mensen, al zijn we de zin ervan vaak vergeten.

Bij oude huizen en boerderijen ziet men vaak de vlierboom staan. De vlier heeft van oudsher de naam dat hij huis en bewoners beschermt tegen bliksem, heksen en betovering. In deze boom woonde de Godin, Holda, of zoals wij haar uit de sprookjes kennen, vrouw Holle. Daarbij levert de Vlier elke zomer kostbare bessen voor de gezondheid van de mens.

Dan de Lindeboom; ook die is nauw met de mens verbonden. Hij werd als middelpunt in een nieuwe woonplaats geplant. Bij de Germanen was de Linde de rustplaats van de Godin, Freya. Onder de Linde werd rechtspraak gehouden en ook is

de Linde het symbool van de vrijheid. Nu nog plant men een Lindeboom als men iets wil herdenken.

Ook de Eik hoorde tot de heilige bomen. Op zijn zware takken rustte Wodan en onder zijn kruin hielden de Germanen hun vergaderingen. Voor hen was de Eik de levensboom.

Boomverering kennen wij niet meer; wij gebruiken het hout voor allerlei doeleinden, al zijn er nog vele onder ons, die naderend onheil afkloppen op hout ofwel de boomgeest aanroepen.

Toch is er nog een vorm overgebleven in de Denneboom, als kerstboom versierd met licht en zilver. Hij doet ons denken aan een oude cultuur, waarin de boom als een rustplaats van de godheid gold en nu voor ons een teken van licht is in de duisternis.

Bij de Eik plaatste men bij voorkeur de veldkapelletjes en in Oirschot staat nog 'Onze Lieve Vrouw van de Heilige Eik'.

Ook de Meiboom, die in sommige streken wordt geplaatst is een overblijfsel van de boomverering.

De hedendaagse mens die in de bomen geen goden meer ziet, heeft wel respect voor de bomen, want we zien dat al het mogelijke wordt gedaan om onze bomen te behouden, want ze zijn onmisbaar voor de mens.

Ton Sas.

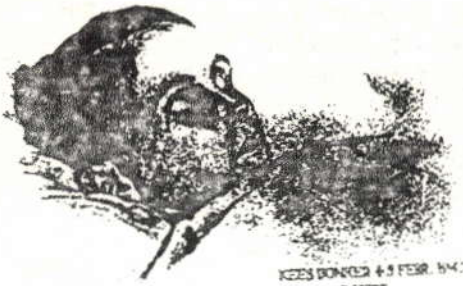
*Bloeien de de bomen tweemaal op een rij
Zal de winter zich rekken tot mei.*

*Houden de bomen hun bladeren lang
Wees voor een lange winter bang.*

*Valt 't loof vroegtijdig van de bomen
Dan is de winter niet te schromen.*

JENEVERBES

beknopte weergave
door AD HOUTEPEN

van het boek 'KEES'
van FRATER

VICTOR VAN NISPEN

KEES DONKER (vervolg)

Op 20 oktober schrijft Kees: 'Feest gehad van Frater Bartholomeus. Limonade, koek en 2 keer vijf en twintig Aurora sigaretten gehad.'

Blijkbaar begon het leven weer z'n gewone gangetje te krijgen, want op maandag 23 oktober schrijft Kees: 'Weer les gehad.' Maar drie dagen na dit nieuwe begin kwamen de Duitsers weer roet in het eten gooien. Zij hervatten hun vernielingswerk op het spoorwegemplacement.

Het werd weer een sjouwparij met matrassen, dekens en kussens van de slaapzaal naar de pianokamers, die meer ingebouwd lagen. Het bleek een wijze maatregel.

In de nacht van donderdag op vrijdag, 26-27 oktober, brak de helse kermis los op het waanzinnige af. Slag op slag zonder ophouden. Telkens dichterbij in de buurt, want ook de wissels van de lijnen die langs de kweekschool lopen moeten stuk. Stukken rails kletteren op de plaats neer. Twee keer slingerde een stuk ijzer dwars door twee tegenover elkaar staande ramen van de klassenbouw.

Na een van die dof donderende ontploffingen ging het licht uit. De elektrische centrale was het slachtoffer geworden. Drie uur in de nacht was het.

Toen opeens een knal waarvan de kweekschool schudde. Het seinhuisje dat er vlak tegenover stond vloog de lucht in.

De ramen van de voorbouw werden totaal vernield. Niet alleen de ramen, ook de sponningen werden weggebroken en weggedrukt. Ook de drukkerij, die naast de kweekschool ligt, was een puinhoop. Een troosteloos gezicht.

Maar het was zijn laatste slag geweest. Op enkele kilometers van Tilburg lagen de Engelsers. De laatste Duitsers verlieten de stad. De laatste trein stoomde op naar Breda: en dan die vreemde stilte.

Het was een vrijdag die zwaar drukte op het gemoed. Maar de Duitsers zijn weg. Voorgoed weg???

De dag schreed verder. Plotseling schalt een stem door de straat. Een meisje loopt van groep tot groep. En dan horen wij het. 'Ze zijn er, ze zijn er!' Het meisje heeft ze gezien in de Noordstraat. Zij heeft ze de hand gedrukt. Er is geen ver-gissing mogelijk.

We rennen mee met de mensen. Op de hoek van de overweg Gasthuisstraat moeten we voorbij een grijzend wit bord: 'Deckungs-löcher'. We zien een man naderen. Het is een fabrikant. Een voornaam man. Hij springt als een wilde jongen naar het bord. Een klauw van een hand rukt, de paal kraakt 'Weg dat ding', roept zijn driftige stem. Maar we moeten verder, naar het station. Daar zijn onze bevrijders. En daar, ja, we zien ze. Onze ogen zien ze. We moeten ze strak open houden, want ze willen met alle geweld die lastige tranen bedwingen.

We willen die prop in onze keel wegslikken. De Tommies, die in nooit geziene wagens met rupsbanden het stationsplein op-huppelen, je moet ze zoeken. Hun wagens zijn ineens bergen van dwaze, zingende, juichende en handen zwaaiende mensen ge-worden.

'Vrij, we zijn vrij.' Wat een warme kleur, die bronsgroene uniformen naast het muizen- en rattengrijs van de Duitsers. We zien zelfs een paar fraters op de rupsbanden zitten handen zwaaien. Het allerdwaaiste is op dit moment mogelijk. En er is praktisch geen schot gelost. Geen straatgevechten en tanks. We hebben onze belofte aan Onze Lieve Vrouw niet voor niets gedaan. Haar kapel zal er nu komen. (Kapel achter van Boxtel) We hadden allemaal ons praatje met een Schot of een Engelsman. Of met een Patrick, die helemaal uit Ierland kwam en die na de eerste minuut van de kennismaking zijn hele devotieverza-meling uit zijn binnenzak haalde en een portefeuille met een reeks van heiligenplaatjes en bidprentjes, waarvan hij pre-cies wist te vertellen welke hij in Frankrijk en in België

van vrienden had gekregen als souvenir. Een ontroerde man duwde Pat een bidprentje van zijn moeder zaliger in de hand met de woorden 'van mijn moeder' en hij vroeg ons 'maak het hem 'ns duidelijk'.

Toen we weer thuis kwamen lagen de gangen en de zalen in het duister. O ja, de centrale was die nacht verwoest. Bij het rode schijnsel van een enkele petroleumlamp aten we onze boterham, maar we voelden ons oneindig rijk. Ook de jongens waren natuurlijk van die blijde inkomst gaan genieten en Kees noteerde die avond in zijn boekje: 'Met Engelsen gesproken.'

De volgende dag kwam een Engelse majoor de kweekschool ingestapt om te zien of daar plaats was voor inkwartiering. En 'het welkom Tommies' hoefde nu niet bij een vriendelijk woord te blijven. Recreatiezaal, refter en gymnastiekzaal zetten hun deuren wijd voor hen open. Toen de jongens 's middags van hun wandeling thuis kwamen trokken ze tegelijkertijd met de Engelsen binnen.

Het spreekt vanzelf dat de Engelse sigarettendoosjes niet gesloten bleven. Dat was een belevens voor de jongens. Kees noteerde natuurlijk die avond: 'Mijn eerste Engelse sigaret gerookt.'

In de zaal hing een kaart van Nederland. We moesten precies kunnen zien hoever de bevrijding van Nederland vorderde. Op z'n eentje stond er een Tommy bij. Kees kreeg hem in het vizier en stapte erop af. Zijn hand wees een plaats aan op de kaart en zei: 'I woon in Zwolle. You go to Zwolle bevrijden, and then I go in an English tank to Zwolle.'
Had dat eens waar mogen zijn.

De plezierige dagen met de Engelsen rijgden zich aaneen. Op wandelingen was er zoveel te zien. Alsmear auto rijdende en materieel aanvoerende Tommies. Het was een lust om te zien, het bouwen van die wonderlijke mecanobruggen, die in drie uur, Kees tekende het uitdrukkelijk op, 'gereed waren om er zware tanks hun haastige gang te laten gaan.'

Voor de veertien jongens zouden de lessen op 9 november weer beginnen. De kwekelingen uit Tilburg en Goirle zouden worden opgetrommeld om de lessen dagelijks te komen volgen. Afgezien werd, na veel wikken en wegen om de voltallige kweekschool weer op te starten op 20 november. Geen kolen en een schaarse voedselvoorraad noopten ertoe van dit plan af te zien.

En zo konden de twaalf, twee hadden inmiddels kans gezien hun ouderlijk huis te bereiken, een bescheiden Ceciliafeestje vieren.

Kees: 'Genoten van zes glazen limonade.'

Ook het St. Nicolaasfeest vierden zij met hun twaalven.

'Fijn ontbijt met Engelse sigaretten en chocolade', schreef Kees. Dit was het laatste feest dat Kees met zijn kameraden meevierde.

Het was op een wandeling dat de surveillant de lusteloosheid van Kees opviel. Hij slenterde achter in de rij, wat hij niet gewend was. 'Ben je ziek, Kees?' 'O nee, frater, helemaal niet.'

's Avonds stond Kees aan het biljart met zo'n rode kleur, dat de ongerustheid van de surveillant verhoogde. Die jongen mankeerde iets. De volgende dagen was er nog iets dat de bezorgdheid gaande hield. Kees ging zijn bezittingen aan het uitdelen.

De surveillant besprak een en ander met de directeur en zo belandde Kees op de ziekenzaal. Hij was nogal rillerig en de koortsthermometer wees uit dat Kees nergens beter was dan in bed. Het was 12 december.

Op 11 december had hij in zijn agenda aangetekend 'krank'. De volgende dagen die hij gedeeltelijk op de ziekenzaal doorbracht tekent Kees niets in zijn agenda aan dan enkel het woordje 'ziek'.

Alleen op zaterdag 16 december herinnert hij zich de verjaardag van zijn zusje Annie. Die dag zullen zijn gedachten wel bijzonder veel in Zwolle zijn geweest.

Het bleef kwakkelen met hem. 's Avonds lichte verhoging, 's morgens alweer verdwenen. Maar hij bleef lusteloos. Men besloot Kees in bed te stoppen en hem niet meer op te laten staan.

De dokter kwam en die constateerde longontsteking. Hij kreeg tabletten. Hij werd er erg ziek van, maar het ergste was dat ze geen uitwerking hadden. De koorts ging haar ongestoorde gang en putte de jongen uit. Ook eetlust ontbrak hem. Mark, de sergeant van de Engelsen, ingekwartierd in de gymzaal zorgde voor eieren en wittebrood. 'Als het voor de zieke jongen is, hoef je maar te kikken.' En hij sleepte blikken abrikozen en pruimen aan. Maar zijn eetlust bleef slecht en dagelijks zag men hoe de koorts met haar slopend werk doorging. Men besloot tot een nieuw onderzoek. Rondendag in de week na Kerstmis

zou Kees naar het consultatiebureau ter bestrijding van tuberculose gaan, toen gevestigd in de Willem-II-straat tegenover thans het ASF-gebouw.

Kerstmis vierde Kees alleen met de ziekenfrater op de ziekenzaal. Hoe eenzaam moet hij zich gevoeld hebben zonder zijn vader en moeder, zonder zijn broertjes en zusjes. Op de kerstavond kwamen enkele jonge fraters een liedje zingen en lazen daar tussendoor een kerstverhaal. Dat heeft Kees weer goed gedaan, want dan schrijft hij weer in zijn dagboekje: 'Een gezellige dag gehad.'

Op de avond van 27 december schrijft hij nog 'naar het consultatiebureau. Auto komt.'

Het was 28 december toen de ziekenwagen door de straten van Tilburg reed met een jongen, die zijn vonnis ging horen. 's Avonds schreef hij met eigen hand nog op: 'TBC, drie maanden'

Het moet een slag voor hem zijn geweest en kreeg zijn sterke wil een knak. Zijn aantekeningen houden na deze dag op.

Een dag later, 29 december, kwam de huisarts met het attest van 't consultatiebureau, 'zeer actief TBC-proces'. Twee mensen staan hier tegenover elkaar. Een dokter die zich machteloos voelt en een directeur, die het grote onvermijdelijke leed op zich af ziet komen.

Hier gaat een jongen sterven, ver van huis, zonder dat zijn vader aan zijn ziekbed staat en zonder een moeder die de hand van haar jongen vasthoudt.

'Het is het beste,' zegt de dokter, 'dat je de jongen maar aanstonds laat bedienen. Het proces kan zich snel ontwikkelen. Neem het zekere maar voor het onzekere.'

Het moet voor de directeur een zware opgave zijn geweest om Kees hiervan op de hoogte te stellen. Kees luisterde en kort en zonder bewogenheid komt het antwoord: 'Goed frater.'

Het belletje klinkt. De witte surplie van de misdienaar en 't kanten roket van de priester schuiven langs je heen. Dan klinken de gebeden en na een poosje weer een belletje en wordt 'n jongen achtergelaten in het smalle bootje van zijn bed. Hij wordt gefeliciteerd met zijn bediening.

'Maar nu ga ik nog niet dood,' waren de eerste woorden die

hij na zijn bediening tegen de ziekenverzorger zei. Nog geen half uur nadat hij de HH sacramenten had ontvangen, zat hij al aan een grote snee Engels wittebrood met suiker, waarom hij zelf had gevraagd. De vaste wil was in hem opgestaan om te genezen. Hij hield het een tijd vol. Het leek werkelijk of er een gunstige wending kwam. Dat gaf hoop.

Zo begon het nieuwe jaar. Met driekoningen was hij weer zo goed dat de jonge fraters nogmaals, nu met driekoningenliedjes bij hem kwamen zingen. En toen kwam ook zijn verzoek: 'n tekening van hem op zijn ziekbéd. Zijn ouders zouden dat leuk vinden. En zo tekende frater Meinulfus zijn portret dat bij deze serie is afgedrukt. Het wekte een bijzondere blijdschap in hem toen frater Meinulfus de foto kwam brengen. Maar zijn hart was gerust. Wat er ook gebeuren mocht, vader en moeder zouden tenminste zien hoe hij hier zijn laatste dagen had doorgebracht.

De maand januari liep naar het eind. De ziekte van Kees zette weer de kop op. De fraters zeiden tegen elkaar 'Kees gaat gauw naar de Hemel.' Wat hen het meest kwelde was het antwoord op de vraag van de ziekenverzorger 'Ben je bang voor de dood, Kees?', dan luidde het antwoord: 'Ja, maar frater, ik zou het zo erg vinden voor thuis.'

En zo komt de vierde februari. De toestand van Kees is zo, dat men hem die nacht niet meer alleen durft te laten. Het wordt een onrustige nacht. Kees woelt veel en praat in ijkkoortsen. Tegen de morgen valt hij in een sluimer. Er wordt afgesproken om vijf uur in de namiddag de gebeden der stervenden te zullen bidden. Om elf uur komt de directeur weer op de ziekenzaal. Hij schrok. Wat was er met Kees gaande. Hoe kon de jongen in een paar uur zo veranderen. De ziekte deed haar laatste stormloop op het lichaam. Er werd vlug besloten.

'Om twee uur, laat ons om twee uur bijeenkomen om te bidden.' En terwijl de rector de gebeden der stervenden bidt, omgeven door fraters en de jongens met wie hij de oorlogsdagen heeft doorgebracht, sterft Kees Donker, ver van zijn ouders van wie hij begin september afscheid nam, gescheiden door het oorlogsmonster, op 5 februari 1945.

Hij ligt begraven op het kloosterkerkhof van de fraters in de Gasthuisstraat.

Einde.

TUSSEN „LEY EN DIE GEMEYNACKEREN „

Een serie voordrachten over de geschiedenis van Goirle, geschreven in opdracht van de Heemkunde kring 'De Vyer Heertganghen', door J.C.J. Hoogendoorn.

WAT ZEGT ONS DE NAAM 'GEMEENTE GOIRLE' ?

Wanneer ons dorp de naam Goirle is gaan voeren, is een feit, dat als zoveel andere in de grijze nevelen van de voorafgaande eeuwen verborgen ligt.

Wel weten we dat de naam in 1215 voor het eerst in de oorkonden voorkomt, maar dan moet er de naam al zijn geweest, anders kon die als zodanig niet gebruikt worden.

We kunnen bij benadering de tijd aanduiden, waarin de naam moet zijn ontstaan, want aan een plaatsnaam liggen verschillende aspecten ten grondslag: historische of bodemkundige en landschappelijke. Er valt dus rond een plaatsnaam wel het een en ander te filosoferen.

De afgeleide namen zijn de oudste.

Zo moeten de plaatsnamen, die op 'tem' en 'gem', alsmede die op 'heim' of 'heem' en 'sele' eindigen, gedateerd worden in de vroege middeleeuwen., zo vanaf de vijfde tot de tiende eeuw. Doch die namen zijn in Noord-Brabant schaars voorhanden.

Jonger zijn de plaatsnamen, die taalkundig uit een samenstelling bestaan en daaronder nemen de plaatsen, die op 'lo' uitgaan op de zacht golvende zandbodem van Noord-Brabant een grote plaats in.

Het zijn namen met een landschappelijk aspect, want 'lo' betekent 'bos'. Zij wijzen erop dat de bewoning in de middeleeuwen op de bosontginning ontstond. Dat is begrijpelijk als men bedenkt dat bos, al was het ontginnen een heel karwei,

hout voor de bouw van woonhuizen en schuren leverde en ook loof en eikels voor het vee. De bijen zorgden er voor honing en het wild dat erin leefde bracht vlees op tafel. Bovendien kan men er ook nog de varkens in laten rondlopen. Als we alles zo bezien, een ideale plek dus voor een nederzetting.

Ook de naam 'Goirle' is zo'n landschappelijke naam.

Evenals de meeste plaatsen met 'lo' in de samenstelling moet die ergens gedacht worden te zijn ontstaan in de elfde eeuw.

De naam 'Goirle' zou afkomstig zijn van 'Gura Lauha'.

'Gura' betekent dan 'moeras' en 'lauha' is 'bos'. Landschappelijk gezien dus een hoogte begroeid met bos en begrenst door moeras.

Het eerste deel 'Gur' werd 'Goor' en Het tweede deel veranderde via 'lauh' in 'lo'. 'Goorlo' dus. Als dan die uitgang 'lo' tot 'le' geworden is, zijn we wat de uitspraak betreft aan 'Goirle' toe.

Nu hebben er in de loop der tijden vele spellingsveranderingen van de naam plaats gehad; in 1215 schrijft men 'Gorle'; in het eerste leenregister van 1312 en het eerste cijsregister van 1340 van het Hertogdom Brabant schrijft men 'G(h)oerle'. Wat de tegenwoordige schrijfwijze betreft en ik doel daarbij op de 'i', wel dat is evenals de 'e' een middelnederlandse manier om aan te geven dat de voorafgaande 'o' lang moet worden uitgesproken.

Waarschijnlijk is de naam Goirle niet plotseling komen opdagen, maar is men daar allengs toe gekomen. De hertgangen, die ook successievelijk verschijnen zullen wel lange tijd met hun eigen toponiem zijn aangeduid. Toen ze echter naar elkaar toegroeiden en een dorpseenheid gingen vormen -de oprichting van een Quarta Capella wijst hierop - is de naam, die bodem en landschap typeerde, gaan leven en dan zijn we in de elfde eeuw.

Het bestuur van ons dorp dient zich altijd aan als zijnde van de 'gemeente Goirle'. Dat woord 'gemeente' verdient nog enige verklaring.

Tegenwoordig heeft het woord onder meer de betekenis van een bestuurseenheid, maar dat had het officiële woord 'gemeynt', waarvan het is afgeleid niet.

Handels bankers zoen dan goud heeft met vindingen
betreffende verschillen o goed rofen @ omroep
luyers synen bestryden broek eny ruff syus dan eny
f. guld tot de m. o. r. k. n. e. l. e. k. t. i. e. n. r. u. f. f. s. y. n. e. s. o. r. r. e.
f. u. n. k. t. i. e. n. z. o. e. n. d. a. n. x. u. l. d. e. n. f. e. l. i. c. i. t. e. n. p. a. n. d. e. l. e. f. f. e. n.
geloost had te gelyken altyt og onff. l. u. n. e. r. b. e. a. n. t. e. n. d. e. r. f.
h. o. f. t. u. n. f. t. d. a. n. @. b. u. y. t. e. n. y. f. u. n. k. t. i. e. n. o. v. e. r. d. e. l. e. s. o. o. r.
o. m. r. o. e. n. t. u. z. l. o. g. g. e. l. i. e. f. f. e. n. f. u. n. k. t. i. e. n. d. e. r. p. r. o. f. f. e. n. d. a. n.
f. r. a. t. f. u. n. y. d. e. r. e. n. f. y. d. e. r. e. n. d. e. l. e. t. e. l. l. e. t. l. o. o. g. d. a. n. f. a. n. g. l. e. d.
d. e. r. a. n. d. e. r. f. y. d. e. r. e. n. y. e. n. s. l. a. m. b. e. r. t. u. n. y. n. e. r. e. l. i. e. t. m. e. e. r.
a. n. d. e. r. o. f. f. e. n. y. d. e. r. d. a. t. x. o. n. b. e. l. f. d. a. t. e. n. s. y. n. d. e. r. e. n. y. e. n. s.
f. u. n. k. t. i. e. n. b. l. i. f. f. e. n. d. a. n. d. e. r. e. n. y. n. d. e. r. e. n. y. d. e. r. g. e. m. e. y. n. f. r. u. n. k.
o. f. f. e. n. n. a. w. o. f. t. d. e. r. o. f. f. e. n. a. l. l. e. t. n. a. f. u. n. k. t. i. e. n. d. e. r. f. r. a. n. k. r. i. c. h. e. n.
d. a. n. e. y. n. d. o. m. i. n. f. y. n. d. e. r. d. e. d. a. t. e. n. y. n. f. f. e. n. t. b. u. y. f. f. o. n. d. e. r. b. u. y. f. f.
@. b. e. a. n. t. e. l. f. d. a. n. r. e. e. f. f. u. n. k. t. i. e. n. / g. e. l. o. u. d. e. n. b. a. n. k. s. f. u. n. k. t. i. e. n.
f. l. o. b. @. b. u. y. n. t. e. l. e. b. e. f. u. n. k. t. i. e. n. r. o. f. e. n. d. e. r. /

Een gemeeynt was een gebied met woeste gronden: heide- en moerasvelden en beemden. Het lag binnen een bepaalde begrenzing en was in gemeenschappelijk gebruik bij de inwoners van één of soms meer dorpen, soms zelfs slechts bij een deel van een dorp, bijvoorbeeld een afzonderlijke heertgang.

Men mag wel aannemen dat Goirle een oude nederzetting is, waaruit een dorp groeide, dat al eeuwen wordt aangeduid met de naam 'Goirle', al was de schrijfwijze daarvan gedurende al die eeuwen wel aan verandering onderhevig.

Literatuur en bronnen:

1. 'Franken in Nederland' door Dr. P. Blok.
2. 'Oorsprong en geschiedenis van de Brabanders' door J.G. Kikkert.
3. 'De oudste toponiemen van de Kempen' door Dr. M.Gijsseling in Brabants Heem, jrg. 11 - 1959.
4. Oorkondenboek van Nederland.
5. 'Dorp, parochie, gemeeynt, gericht' door F.W. Smulders in Brabants Heem, jrg. 8 nr. 1.
6. 'Tilburg rond 1450' door F.W. Smulders in Actum Tilliburgis, jrg. 8 nr. 1.
7. 'Cursus Prehistorie en geschiedenis van de Noordoostelijke Kempen' door A.D. Kakebeeke.

CONTRACT OVER EEN ERFCIJNS UIT HET SCHEPENPROTOKOL

('vertaling' van het handschrift op de vorige pagina)

Pauwels Wauterszoen van Goirl heeft met helmelinghe vertydinghe erffelijcken opgedraghen ende overgegeven Luycas sijnen wittighen broir enen erffchijns van enen Karolus-gulden tot 20 stuyvers gerekent, welcken erffchijns Gerart Henrick Wauterszoen van Riel denselven Pauwelssen geloofst had te gelden altijd op onser liever vrouwendach lichtmisse van ende vuyt enen stuck groesvelts groot omtrent 2½ lopense geleghen binnen der prochyen van Strathum, die een sijde aen den waterloop van Tongelre, die ander sijde aen erve Lambert Reynders met meer ander, geheeyten dat rouvelt, dat een eynde aen erve Henrick Bluysen, dander eynde aen die gemeyn straet ghaende nae Geldrop, alles nae inhoud der scepenleteren van Eyndoven sijnde de dato duysent vijffhondert vijff ende veertich den 31 januarii, gelovende voirts super se etc. los ende vrij. Actum ut supra coram iisdem.

Gemeentearchief Eindhoven R 29, folio 89. verso, dd 31 jan. 1545.

1940 - 1945 EEN SPION IN GOIRLE

Hier is een verhaal dat zich ook voor 'n deel in Goirle afspeelde.

Een van de geheimagenten, die de Nederlandse regering in Londen naar het bezet gebied in Nederland stuurde, heeft enkele weken in Goirle ondergedoken gezeten bij zijn broer Dr. E.M. Ausems, Tilburgseweg 21.

Het was A.W.M. (Andries) Ausems, zoon van het echtpaar Ausems van Avezaath, die beide begraven liggen op het kerkhof van de Parochie Maria Boodschap.

Andries Ausems woonde destijds met zijn gezin in Zaandam. Hij had een baan als werktuigbouwkundige bij de Fokkerfabrieken in Amsterdam-Noord.

De heer Ausems is al in het begin van de oorlog bij het verzet gegaan en reeds in 1942 ondergedoken bij de heer Brouwer, een boer in de buurt van Baarn.

In 1943 is hij via zijn ouders, die dicht bij de grens woonden, met behulp van betrouwbare politiemensen de Belgische grens overgewipt.

Na een reis van ruim twee maanden is hij in Londen aangekomen, waar hij een opleiding kreeg voor spionagediensten. Als zijn telegrafist werd aangewezen Dpl.Krp. J. van Loon. Samen werden zij op 1 maart 1944 gedropt bij Rijsbergen en zij moesten zich gaan melden bij Rijwielhandel Rinus van Nunen in Princehage.

De landing was goed gelukt en om 06.30 uur in de morgen stonden zij daar al aan de deur. Andries Ausems vertrok nog diezelfde dag naar Goirle en bracht daar de nacht door.

Op 2 maart belde hij van Goirle naar Zaandam, naar zijn vriend Hein Optenvelden en vroeg of het gelegen kwam, dat hij en zijn vrouw 's avonds kwamen eten.

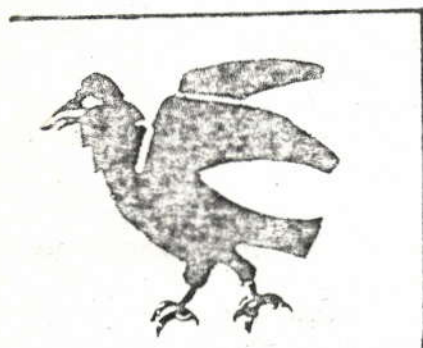
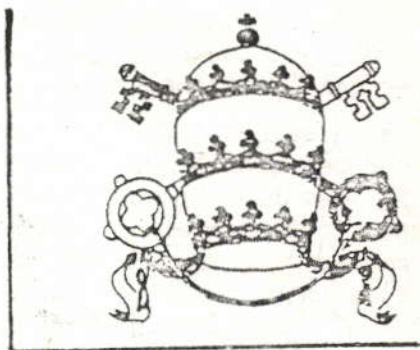
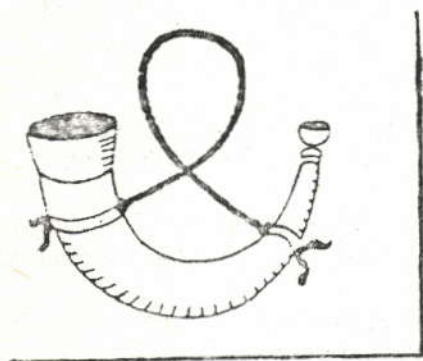
In de namiddag reisde hij met de trein naar Zaandam met zijn koffer papieren en f 100.000,- aan geld, dat ze hem vanuit Londen hadden meegegeven.

Dan stapte hij 's avonds bij de familie Optenvelden binnen en kijkt recht in de loop van een Duits politiepistool, vastgehouden door een lid van de S.D.. De vijand had een geheime zender uitgepeild, die daar verborgen zat of er was verraad gepleegd.

Tot verbazing van de ondergrondse en zichzelf heeft hij er zich weten uit te praten.
Hij is toen weer naar Goirle vertrokken en als er berichten waren voor Londen ging hij met de fiets naar Princehage om het daar dan door te seinen.

J.B. Santegoets.

bron: 'De bezetter bespiedt'

VOOR AUTER EN HEERD

HET GEWEERGILDE ST. MAURITIUS, GOIRLE

DE STANDAARD.

In de 17e eeuw is de standaard naast het vaandel verschenen. Volgens de regels van de krijgskunde is het een vaandel voor de ruitery, die bij een stilstaand paard goed zichtbaar blijft. Deze traditie is geheel door het gilde nagevolgd.

Volgens gildebroeders heeft de standaardruiter altijd tot doel gehad om al zigzaggend, de weg voor het gilde vrij te maken. De plaats van de standaardruiter is dus helemaal voraan, nog voor het gildevaandel.

Sinds 1975 is het gilde St. Mauritius in het bezit van een unieke standaard.

Deze standaard is in datzelfde jaar in Rome tijdens de Brabantse gilbedevaart door Vaandrig van Broekhoven naar de werkkamer van de H. Vader gebracht op voorstel van de Pro-Nuntius van Nederland, Mgr. Angelo Filici.

Op 23 oktober heeft de Paus de standaard gewijd. Een paar dagen later zijn de Hoofdman, de Vaandrig, de Standaardruiter en Burgemeester v.d. Wildenberg van Goirle de standaard bij de Pro-Nuntius in Den Haag gaan ophalen.

UNIEK.

Het was niet zo maar, dat de burgemeester van Goirle de gildemannen begeleidde, want het wapen op de standaard verenigt in zijn vier kwartieren de kerkelijke en wereldlijke overheid.

Op de belangrijkste plaats, links boven, voert het de jachthoorn der Oranjes. Diagonaal daar tegenover staat het wapen van Goirle. Rechts boven draagt het de Pauselijke tiara en links onder de arend van St. Jan de Evangelist uit het wapen van Bisschop Bluysen.

Geen enkele gilde hoe oud het ook mag wezen, kan er zich op beroemen een dergelijk wapen te voeren. Dat weten de Goirlese gildemensen uit het schrijven van Jan van der Mortel, opgedeken van de Brabantse Federatie van Schuttersgilden. De St. Mauritiusstandaard kan dus met recht 'uniek' genoemd worden. Het gaat danook niet zomaar vanzelf om van de Koningin en de Paus toestemming te krijgen hun wapen te mogen voeren.

< de vier kwartieren op de standaard

KERK EN STAAT.

Dat 't het gilde St. Mauritius wel gelukt is, komt omdat de verhouding tussen de gilden en de kerkelijke en wereldlijke overheid nog nooit zo goed is geweest als tegenwoordig. Deze verhouding is zo goed omdat de gilden niet alleen culturele verenigingen willen zijn, maar zich zeer bewust inzetten voor sociale activiteiten.

Om de koninklijke toestemming te verkrijgen, moesten besprekingen gevoerd worden met vertegenwoordigers van de Hoge Raad van Adel en het Koninklijk Archief.

Bij de toestemming behoorde de voorwaarde, dat het koninklijk wapen geplaatst zou worden in de linker bovenhoek.

UITVOERING.

De standaard van St. Mauritius meet 1.80 x 1.20 m en is uitgevoerd in helrood -St. Mauritius was een martelaar- klassiek Frans damast, dat vervaardigd werd in Perpignan. De rand is afgezet met goudkleurig franje.

Onder het wapen met de vier kwartieren draagt het de woorden: 'Voor Auter en Heerd'. Deze gildeleus uit de vijftiende eeuw betekent vrij vertaald: voor kerk en Gemeenschap.

Het kruis van zilverkleurig band, dat de vier kwartieren van het wapen scheidt, verzinnebeeldt het schutspatronaat van St. Mauritius over de Duitse en Zwitserse kruisvaarders.

Op de achterzijde van de standaard staat St. Mauritius afgebeeld, naar een ontwerp van Willy van Rooy. Hij tekende dit toen 'St. Mauritius', nu bijna dertig jaar geleden, een vaandel liet maken.

Willy van Rooy maakte ook de werktekeningen voor de standaard, die door Zuster Ursela van de Trappistinnen van Berkel-Enschot werd vervaardigd.

De nieuwe standaard past in het streven van het gilde St. Mauritius om het gilde uit te bouwen en zich bij alle gelegenheden waardig te kunnen presenteren.

C. Hermans,
Toeziend-deken
gilde St. Mauritius.

DE KEMPEN EN
ZIJN VOLK

door

Willy van Rooy

Het lijkt mij passend in het kader van onze Heemkundige Kring, iets te vertellen over onze Kempen en nu vooral over de Vlaamse Kempen.

Als ik 'De Kempen' zeg, dan denk ik ook aan ons eigen gebied, al loopt er een grens doorheen sinds 1839. Het verandert niets aan het beeld van dit schone land.

In de tijd van de komst van de Franken, sprak men van Taxandria. Dit gebied lag ongeveer tussen de Maas en de Donge, noordelijk en zuidelijk tot ongeveer Leuven, aangeduid als de taalgrens.

In de bloeiperiode van Brabant verdeelt de regerend vorst dit land in vier kwartieren: Peelland, Maasland, Oisterwijk en de Kempen.

De grenslijn van de Kempen loopt vaag over ons gebied; noordelijk tot boven Eindhoven en zuidelijk over Valkenswaard naar Postel en dan westelijk tot Turnhout en zo tot Hoogstraten.

Wat is er zo bijzonder aan de Vlaamse Kempen?
Dat is een kwestie van gevoel, van sentiment.

Sinds mijn jongensjaren heeft mij die kant getrokken. De kant van de zon? ... het zuiden? Ik weet het niet, maar wanneer ik vroeger de fiets pakte en later de brommert, dan stond als vanzelf het voorwiel in de richting van de grens. Romantiek? Gemoedelijk vrolijk volk?

Dat hebben onze Brabanders ook. Denk maar eens aan de zeer geslaagde avond van Nol van Roessel.

Ik kan het niet verklaren, maar laten we op stap gaan.

Wanneer ge via Esbeck het landgoed 'De Utrecht' bereikt, de Prins Hendriklaan inrijdt, een klinkerweg die voert door machtige lanen en wanneer ge niet terugschrikt voor de smalle zandweg die daar achteraan volgt en al maar verder door het steeds smaller wordende pad, waar het op de meest zomerse dag nog duister is door het dichte loof, komt ge plotseling, zonder overgang, in het volle licht.

Ge staat met de rug tegen een donker woud en kijkt met knipperende ogen over een glooiende vlakte. Ge moet u dan even indenken hoe dit vroeger een woestijn was van schrale zandgrond met hier en daar wat hei en moeras. Nu zijn het behalve de hei, grote wei- en akkerlanden.

In de verte ontwaart ge het spitse torentje van het dorp Arendonk. Een machtig schouwspel.

Dat heet hier 'De Kluisberg'. Achter u tussen de bomen, staat een zeer oude Mariakapel: 'de Kluisberg kapel'.

Ge staat hier in het hart van de Vlaamse Kempen; bij mij wordt het warm van binnen als ik om me heen kijk.

De Kempen waar nu ook op vele plaatsen de welvaart is doorgedrongen; ge ziet dat aan de grote Kluisberghoeve; waar vroeger de arme, maar taaie heiboer werkte.

Als ge naast de kapel westwaards loopt, vindt ge aan een slootkant een houten kruis. In het witte stuifzand zijn nog niet lang geleden bloemen neergelegd. Op het gebarste hout de onleesbare naam van eenman uit Kasterlee, die volgens de tekst, hier werd neergeschoten.

Door wie?

Als ge, nog onder de indruk van deze geheimzinnige moord, in de richting van Arendonk gaat, komt ge op een draai bij een oude herberg.

Aan de toeg staan een paar zwaar gebouwde Belgen de kansen te bespreken van Gust Willems, die een der Arendonkse kanshebbers blijkt te zijn in 'de omloop van het Volk'.

Ze zeggen me vriendelijk goeien dag en na een paar pinten grijp ik de kans om te informeren naar het houten kruis.

Ze kijken me verrast, wantrouwig aan en het wordt eventjes heel erg stil.

'Dadies ginne klaore affaire?' zegt de ene, die Sjarel schijnt te heten.

'Waaï motte daar niemeer over paaze,' en meepassaant schuift hij z'n leeg glas naar voren.

De hei en de bossen zijn de stille getuigen van wat daar allemaal gebeurde.

De kastelijn geeft me nadien, met blikken naar links en rechts, haast geluidloos een summier verhaaltje.

In de donkere maanloze nachten besluipen elkaar stroper en jachtwachter, smokkelaar en kommies met eindeloos geduld. Dieën avond waren ze nog samen in de herberg en ze speelden met de kaart.

Ze steggelden over 'troef boer' en 'ne derde mee marriage'. Op de donkere hei wordt een niets ontziende strijd gestreden. Een schot ... een schreeuw, scheuren plots de stilte van de nacht open.

Dan wordt het weer een somber zwijgen en er leeft een nieuw verschrikkelijk geheim onder de mensen van de streek.

De buurt maakt een houten kruis. Daar werd een mens vermoord. Met hoeveel schrik de echte Kempenbewoners de onafwendbare wijziging van hun streek en de daaraan verbonden verandering van mentaliteit der bevolking zien naderen, blijkt uit een artikel van de Turnhoutse schrijver Theo Opdebeeck.

'In de oude Kempen worden nog oude tradities in ere gehouden bij doop en sterfgeval, bij huwelijk en verhuis. Dat is schoon en ook goed, omdat de meeste van deze geplogenheden een belijdenis zijn van de godsdienstzin van de oude Kempenaar. Angstvallig bewaren wij 't voorvaderlijk erfdeel, die cultuurschat, zonder dat wij geen volk kunnen zijn, want boze handen hebben schennend naar de ziel van de oude kempen gegrepen. Er is geen nieuwe Kempen.

Atoomreactoren, zink, cement, glas en steenkool hebben haar geschapen, maar niet naar de zin van de echte Kempenaar.

Als kankerplekken in een schoon en gezond lichaam, zo woekeren daar de cité's, centra van verwildering en vervreemding op alle gebied.

Het hoge loon lokt de boer weg van het land. Het jachtend leven in en om de fabriek neemt hem op en sleurt hem mee, verwent en ontardt hem.

In de nieuwe Kempen leeft een ander volk.
Danzalen worden te klein ... kerken te groot !'

Tot zover Opdebeeck.

Waar treffen wij dan nog echte Kempen?
Och, wie ze zoekt en vinden wil overal!

Om ne Kempenaar te leren kennen moet ge niet op het terras van Hotel Monopol op de markt in Turnhout gaan zitten of bij 'Las Vegas' te Antwerpen.

Ook een Belg leert de Brabander niet kennen op den Heuvel in Tilburg of op den Demer in Eindhoven.

Ge moet hem gaan zoeken in zijn eigen omgeving, waar hij is opgegroeid.

Ge moet als gelijke met hem praten, terwijl ie met de duiven bezig is of in een café om 'ne tournee' op de vogelpik gooien.

Ge moet 'm vertrouwd en vrijmoedig maken door zelf tussendoor een grap te vertellen.

Humor vindt ge er overal.

Ik heb in Wechelderzande, bij een café, een uithangbord gezien, waarop een grijze vlek was geschilderd.

Er stond onder:

"In den donkere wolk ...

De baas eer zat dan 't volk"

In het volgende nummer gaan we verder.

GOIRLE OP DE TIJDBALK

VAN PREHISTORIE TOT PERMANENTE BEWONING IN VOGELVLUCHT

1. De hoge gronden van Brabant, waarop Goirle ligt, bestaan uit dekzanden, die gedurende de laatste ijstijd, die 70.000 jaar geleden begon, door de wind over grote afstanden zijn aangevoerd.

2. Het klimaat was zodanig dat alleen een toendrabegroeiing mogelijk was, waarin alleen aangepaste dieren, zoals de mammoet konden leven.

3. Ook hier ter plaatse hebben mammoets geleefd. Daarvan getuigen de skeletresten van deze gigantische planteneters, die hier in een zandwinning naar boven kwamen.

4. Aan die laatste ijstijd kwam 15.000 jaar geleden een einde. Het klimaat werd warmer en vochtiger en het interglaciale tijdperk waarin we nu leven, brak aan. De wind vervoerde het zand nu slechts over korte afstanden en deponeerde het in lage ruggen waardoor het dekzandlandschap wat meer reliëf kreeg.

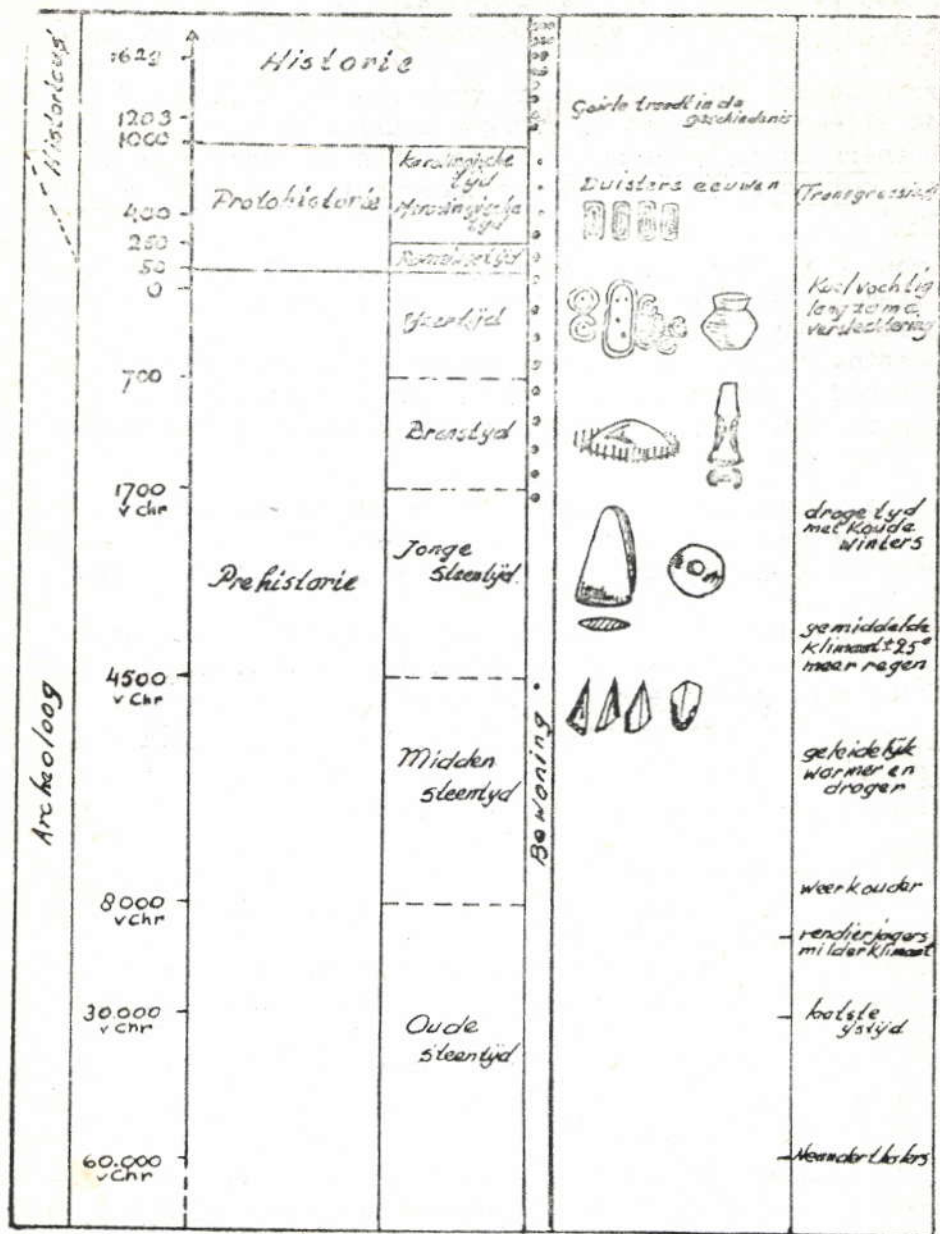
5. Dat reliëf in het landschap vormde de basis voor de landschapselementen zoals: vennen, venen, moerassen, beekjes en rivieren en deze laatsten vormden de natuurlijke afwatering tot in onze tijd.

Ook Goirle kent zo'n riviertje, dat onder de naam de Ley naast de bodem waarop wij leven, als oudste element in onze samenleving mag worden gezien en tot op de dag van vandaag in Gorp-de Ley nog door het landschap meandert.

6. Door de klimaatsverbeteringen na de laatste ijstijd verschenen al vrij gauw de berk en de grove den en enkele duizenden jaren later was het klimaat al geschikt voor diverse loofbomen, die eeuwen lang als zijnde de natuurlijke begroeiing het Brabantse land overdekten met bossen, waartussen op laag gelegen plaatsen door het vochtige klimaat en de slechte afwatering plassen en moerassen ontstonden.

7. Als er vele miljoenen jaren alleen maar natuurlijke processen een rol gespeeld hebben, komt de mens en waar de mens verschijnt, laat hij zijn sporen achter. Dat is ook zo bij ons het geval.

Steen - Bron. - Yzer

----- = periodes lopen in elkaar
 = bewoning

Heemert. De "Sichelsboom"
Goorle

De sporen van de oudste bewoning hier ter plaatse dateren uit een periode die wij aanduiden als 'Late of Nieuwe Steentijd', die loopt van 3000 voor Christus tot 1700 voor Christus.

Daar onze zandige bodem slecht conserveert, zijn uit deze tijd alleen vuurstenen werktuigen zoals bijlen, pijlpunten, schrapers en spinsteentjes overgebleven en hiervan is een mooie collectie te zien in ons Heemkundig Museum 'De Schutsboom.'

De mensen uit deze Late Steentijd deden zowel aan primitieve laadbouw als aan veeteelt en daardoor grepen zij in op het landschap.

Bemesting kenden zij niet. Om akkers te verkrijgen, rooiden en brandden ze een stuk bos plat. Als na enkele jaren de vruchtbaarheid daarvan afnam, werd een nieuw stuk in gebruik genomen.

Daar de natuurlijke graslanden in de beemden langs de rivier te weinig voedsel opleverden voor't vee, werd ook het bos beweid en dienden zelfs de bladeren van de bomen als voedsel voor het vee.

Door deze aanslag op de natuurlijke groei en vruchtbaarheid van de bodem, verdwenen grote stukken bos, want door overbeweiding kregen die geen kans op herstel.

Het gevolg daarvan was het ontstaan van de heidevelden.

8. Een ander overblijfsel dat wijst op semi-permanente bewoning in onze omgeving zijn de grafmonumenten van een Keltisch volk uit de Bronstijd, die gedateerd worden van 1600 tot 700 voor Christus. (Ook Kelten zijn Germanen.)

Op de Regte Heide vindt men nog enkele ringpaalgraven en een majestueus ringwalheuvelgraf.

Deze monumenten uit de Midden Bronstijd worden aangeduid als 'De Vijfberg'. Ze zijn gelegen aan de rand van een breed dal, ontstaan door het smeltwater van de laatste ijstijd bij het riviertje 'De Donge' of 'Oude Ley' nabij het Riels Hoefke. het enige bronzen voorwerp dat ons museum U uit deze tijd kan tonen is een speerpunt.

9. Daar waar nu het bos en de heide plaats hebben moeten maken voor een bungalowpark, lagen eens de begraafplaatsen van een volk uit de IJzertijd: de Urnevelden.

Daar het brons moest worden geïmporteerd en dus vrij duur was, zocht men naar een vervangingmiddel. De bewoners van de urnenvelden vonden dat in het ijzererts, dat de bodem bij de moerassen zelf opleverde; het moerasijzererts. Voor de bewerking daarvan zijn vele bossen gerooid geworden en dien tengevolge kreeg de heide een grote uitbreiding.

Ook ijzer vergaat in onze bodem en wat bleef was het aarden vaatwerk waarin zij de brandresten van hun doden begroeven; de urnen.

Uit deze IJzertijd bewaart het museum ook nog een smeltkroes en een gebruiks vaatwerkje.

10. Die urnenveldbewoners waren Germaanse stammen, die her en der verspreid in de bosgebieden in nederzettingen van doorgaans een of twee families semi-permanent gevestigd waren en leefden van landbouw en veeteelt.

Zij zijn het, die van de prehistorie in de historie treden, want rond het begin van onze jaartelling beleven zij de komst van de Romeinen, die weliswaar gelegerd waren langs de Rijn en Maas, maar wiens protectie en invloed zij genoten en daardoor vrij rustig hebben kunnen leven.

11. Doch de Romeinse heerschappij ging voorbij.

Een onrust onder de bevolkingen van Europa ontstond. Tussen 300 en 700 na Christus ontvolkten onze gebieden, mede als gevolg van 'n periode met een zeer vochtig klimaat en het stijgen van de zeespiegel.

Dit ontvolkte gebied vormde een gemakkelijk doelwit voor Frankische kolonisten, die omstreeks 700 na Christus vanuit het zuiden de zandgronden van midden en oost Brabant bereikten. Waar zij zich vestigden was afhankelijk van de bewerkbaarheid van de grond en de aanwezigheid van natuurlijke graslanden en daarom waren gebieden langs rivieren en riviertjes, zoals Dommel en Aa, maar ook De Ley, aantrekkelijke vestigingsplaatsen.

Als de rust is weergekeerd groeit de bevolking geleidelijk weer aan en als rond het jaar 1000 betere ploegen en de haam is uitgevonden, zodat het paard als trekkracht kan worden gebruikt, kan eerst met recht het gemengde bedrijf op de zandgronden worden uitgeoefend en dan wordt de grondslag voor de

meeste dorpen in Brabant gelegd en waarschijnlijk is dat ook het geval met Goirle.

12. Die nederzettingen werden gesticht rondom een driehoekig plein, de Frankische Driehoek.

Rondom de driehoek, die Plaetse, Dries, Heuvel of Hoogeind werd genoemd, lagen de boerderijen en daaraan grenzend de hoven of het akkerland, de grasvelden en bij de rivier de beemden of de natuurlijke graslanden, terwijl altijd in de nabijheid een heide lag, die onmisbaar was voor de beweiding en de plaggenmest.

Ook wij kennen een 'Hoogeind' en we mogen danook aannemen dat daar de oorsprong van ons dorp, Goirle, ligt.

De toponiemen rondom ons 'Hoogeind' wijzen daar ook op.

'Den Brem' wijst op akkerland,

'Het Ven' op grasland, terwijl de natuurlijke graslanden tegen

'De Catsbochten' lagen en

de hei zich als het ware aan de achterdeur bevond.

Die dieldeling van het land in akkers, grasland en woeste

grond, vindt men rondom de Frankische Driehoeken altijd terug.

13. Voornamelijk na ongeveer 1100 ontstonden vanuit de oudste nederzettingen nieuwe nevennederzettingen, maar steevast langs de rivier of beek bij een vochtige plaats op de heide.

Die nederzettingen duidt men aan met de naam Heertgangh.

Als de naam, Goirle, afgeleid van 'Gura Lauha', moeras en bos, in het begin van de 13e eeuw in de historie verschijnt, dan bestaat het dorp uit vier Heertganghen:

't Dorp of Hoogeind,

de nevenheertganghen 't Ven en Den Brem,

de Heertgangh Abcoven en

de jongste heertgangh Kerk.

Na deze uiteenzetting moet het weinig verwondering wekken,

dat onze Heemkundige Kring daarom ook de naam 'De Vyer Heertganghen' draagt.

14. Intussen stond elders de historie ook niet stil en was het Hertogdom Brabant gevormd. Onder Hertog Jan III kregen 'die goede Luyden des dorps West-Tilborg ende Goerle op 1 september 1329 op de feestdag van St. Egidius tegen een jaarlijkse cijns van 200 ponden Zwarte Tournooien van 16 denariën elks' het gebruik van de gemeenschappelijke woeste grond-

den, die vanouds tot de dorpsgemeenschap hadden behoord.

Zo ontstond het begrip 'Gemeynt', een rechtstoestand, die voortduurde tot 1795 en waarvan ons woord gemeente is afgeleid.

J.C.J. Hoogendoorn.

GENEALOGIE

ONZE FAMILIENAAM

Als 'n kind geboren wordt gaat in de meeste gevallen de vader naar het gemeentehuis om zijn kind aan te geven.

Alleen de voornaam hoef je maar te bedenken, de achternaam krijgt het kind automatisch van de vader.

Dit is eigenlijk zo vanzelfsprekend, dat je je niet eens meer afvraagt hoe die achternaam is ontstaan.

Toen Napoleon de achternaam verplicht stelde, omdat hij de burgerlijke stand wilde instellen, waren er al mensen met een achternaam. Doch er waren er ook, die dat nog niet hadden en die fantaseerden dan maar wat; soms met de gekste resultaten.

De mensen die reeds een naam hadden, droegen die soms al jaren. Maar het gebeurde ook meerdere malen, dat een van naam veranderde, zeker bij verhuizingen. Die veranderingen maakte men niet zelf, maar die werden gemaakt door de omgeving, zoals de bijnamen.

Bijnamen kreeg men omdat aan een bepaalde persoon iets opviel; zijn haarkleur, een handicap, zijn lengte of zijn karakter.

De namen kun je verdelen in vier categorieën:

1. De naam is afkomstig van een voornaam b.v. Jansen; zoon van Jan.
2. De naam duidt op een beroep, b.v. de Visser.

3. De naam duidt op een plaatsnaam of streeknaam, een toponiem
b.v. van Tilburg.

4. De naam is afkomstig van een bijnaam, b.v. de Lange.

Verder doet een voorvoegsel al vermoeden waar we moeten zoeken.

'de' slaat meestal op een bijnaam of een beroep;

'van' of 'van de' slaat meestal op een toponiem;

Een naam zonder voorvoegsel is dikwijls een naamvalsvorm of is
afgeleid van een voornaam.

Bij al deze gevallen zijn natuurlijk uitzonderingen, die je al
zoekende tegenkomt.

Het is de bedoeling om in de komende afleveringen van 'Rond de
schutsboom' diverse namen te behandelen. Ik heb gekozen voor
de ledenlijst van de Hoemkundige Kring, omdat die het meest
zal aanspreken. Natuurlijk kan ik er soms naast zitten of moet
ik de verklaring schuldig blijven. In al deze gevallen houd
ik me aanbevolen voor betere suggesties, die ik in de volgende
aflevering zal vermelden.

ADMIRAAL;

Dit is een militaire rang, opperbevelhebber van een oorlogs-
vloot. De oorsprong van de naam is Emir, vorst over de Sara-
cenen en Turken. Mogelijk t.g.v. zijn heldhaftigheid heeft een
persoon deze titel als bijnaam gekregen. Ook mogelijk heeft
men bij de instelling van de burgerlijke stand werkelijk de
admiraalsrang gehad.

ADRIAANSE - ADRIAENSSE - ADRIAANSEN(S);

Zoon van Adriaan. Dit is een persoonsnaam (pn) afkomstig uit
het Latijn; Hadriaan = inwoner van Adria (Venetië).

ANT(H)ONISSE(N);

Zoon van Anthony pn. Latijn voor: de onschatbare. Het is de
naam van een Romeins geslacht.

VAN ASTEN;

Persoon afkomstig uit Asten.

VAN BEEK;

Persoon is woonachtig geweest in een plats waar het woord beek
in zit, b.v. Hilvarenbeek, Prinsbeek, Oosterbeek of gewoon
Beek.

In verband met de inleiding slechts vijf namen. De volgende
keer meer. Joseph Wijdemans.

MOGEN WIJ ONS EVEN VOORSTELLEN

ONZE NAAM IS:

efficiënt
mabra

assurantiën bv

WAT KUNNEN WIJ VOOR U DOEN ?

WIJ BRENGEN DESGEWENST:

- * ORDE OP ZAKEN VAN UW VERZEKERINGSPAKKET en
- * VERSTREKKEN VRIJBLIJVENDE ADVIEZEN m.b.t.

- * ALLE VERZEKERINGEN
- * BELASTINGZAKEN
- * FISCAAL JURIDISCHE ZAKEN
- * 1e EN 2e HYPOTHEKEN
- * FINANCIERINGEN
- * PERSOONLIJKE LENINGEN
- * CONTINU CREDIETEN

ONZE ERVARING OP HET ASSURANTIEGEBIED STAAT GARANT
VOOR DE JUISTE ADVIEZEN EN BEGELEIDING.

UIT DE GROTE GROEP VAN VERZEKERAARS HEBBEN WIJ ALS ONAFHANKELIJK
ASSURANTIE-ADVISEUR EEN BEWUSTE KEUZE GEMAAKT VOOR HET ONDERBRENGEN
VAN ALLE SOORTEN VERZEKERINGEN.

De Dieze 73
5052 TN Goirle
Telefoon 013-342183
341791

lid

NBvA

garantie
voor
zekerheid